

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 317/08-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 1. októbra 2008 predbežne prerokoval sťažnosť T. L., B., zastúpeného advokátom JUDr. B. J., PhD., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé prejednanie veci podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv základných slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5Co 276/07, 5Co 278/07 z 31. marca 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť T. L. o d m i e t a z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. mája 2008 doručená sťažnosť T. L., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. B. J., PhD., B., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé prejednanie veci podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5Co 276/07, 5Co 278/07 z 31. marca 2008.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol:

„V právnej veci navrhovateľa (sťažovateľa, pozn.): T. L. voči odporcovi: S., s. r. o. o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy vedenej na Okresnom súde Bratislava V, sp. zn.: 12 C 83/07, sa navrhovateľ domáhal oslobodenia od súdnych poplatkov z dôvodu, že jeho majetkové a sociálne pomery mu neumožňujú platenie súdnych poplatkov.

Okresný súd Bratislava V ako súd prvého stupňa uznesením zo dňa 16. 04. 2007 nepriznal navrhovateľovi oslobodenie od platenia súdnych poplatkov. Voči predmetnému uzneseniu podal navrhovateľ odvolanie zo dňa 02. 05. 2007.“

Krajský súd svojím uznesením sp. zn. 5Co 276/07, 5Co 278/07 z 31. marca 2008 (ďalej len „uznesenie z 31. marca 2008“) potvrdil sťažovateľom označené uznesenie Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) č. k. 12C 83/07-86 zo 16. apríla 2007 (ďalej len „uznesenie zo 16. apríla 2007“), ako aj ďalšie uznesenie okresného súdu zo 14. mája 2007.

Sťažnosť sťažovateľa smeruje len voči tej časti uznesenia krajského súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie okresného súdu zo 16. apríla 2007 o nepriznaní oslobodenia od platenia súdneho poplatku.

Sťažovateľ poukázal na odôvodnenie rozhodnutia okresného súdu, s ktorým sa krajský súd v plnom rozsahu stotožnil. Porušenie označených práv videl v nesprávnych právnych záveroch krajského súdu, ktorý sa podľa neho nevysporiadal správne s jeho odvolacími dôvodmi proti uzneseniu okresného súdu zo 16. apríla 2007. Tiež namietal závery krajského súdu vo vzťahu k nesplneniu podmienok priznania oslobodenia od súdnych poplatkov, ktoré sú podľa neho v rozpore so znením § 138 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“).

Sťažovateľ k namietanému porušeniu označených práv uviedol:

«Predpokladom oslobodenia od súdnych poplatkov je v zmysle hypotézy právnej normy danej § 138 ods. 1 OSP posúdenie dvoch otázok: 1) posúdenie majetkových a sociálnych pomerov účastníka a 2) posúdenie, či návrhom účastník svojvoľne resp. zrejme bezúspešne neuplatňuje svoje právo. Sťažovateľ... vyčerpávajúcim spôsobom v odvolaní... uviedol, že on v pozícii navrhovateľa uplatňuje nárok na ochranu osobnosti ako fyzická osoba, pričom on ako fyzická osoba nie je podnikateľom.... Uviedol najmä, že skutočnosť, či má v pozícii spoločníka podiel na základnom imaní obchodných spoločností je irelevantná pre posúdenie jeho aktuálnych majetkových pomerov ako fyzickej osoby... Ďalej uviedol, že rovnako ani členstvo v dozornej rade spoločnosti, na ktorú je viac než šesť rokov vyhlásený konkurz podľa zákona č. 328/1991 Zb., žiadnym spôsobom pozitívne neovplyvňuje jeho majetkové pomery... Ide o tzv. „mŕtve“ pozície sťažovateľa na účasti v obchodných spoločnostiach (či už ako spoločníka v obchodnej spoločnosti, resp. ako člena dozornej rady), keďže tieto spoločnosti viac než šesť rokov objektívne nevykonávajú žiadnu podnikateľskú činnosť. Porušovateľ však na uvedené námietky... vôbec nereagoval v napadnutom rozhodnutí.

Porušovateľ konštatuje v odôvodnení napadnutého rozhodnutia, že skutočnosť, že navrhovateľ sa zúčastňuje na podnikaní viacerých podnikateľských subjektov má vždy za následok nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov v zmysle § 138 ods. 1 OSP... Interpretácia § 138 ods. 1 OSP porušovateľom je v zjavnom rozpore s dikciou normy, z ktorej pri ústavne súladnom výklade nevyplýva, že skutočnosť, ak niekto je spoločníkom resp. členom dozorných orgánov viacerých obchodných spoločností mala automaticky ex lege za následok nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. V závere... porušovateľ uvádza možnú liberáciu, že len komplikované pomery ako živelná udalosť môžu mať vplyv na aplikáciu § 138 ods. 1 OSP (... táto v závere uvedená konštatácia je v rozpore s úvodnou konštatáciou, kde porušovateľ absolutizuje, že u určitého druhu osôb - tie, ktoré sú spoločníkmi viacerých spoločností nikdy neprichádza do úvahy oslobodenie od súdneho poplatku)... Uvedený výklad porušovateľom možno označiť za ústavne neakceptovateľný... pretože odopiera takýmto fyzickým osobám možnosť domáhať sa svojho práva na súde... len v dôsledku toho, že sú spoločníkmi viacerých spoločností bez ohľadu, či ide o spoločnosti mŕtve, resp., živé, bez ohľadu či reálne vykonávajú, resp. nevykonávajú podnikateľskú činnosť. Porušovateľ takýmto výkladom diferencuje potenciálnych žiadateľov (účastníkov)

o oslobodenie od súdneho poplatku podľa ich postavenia podľa toho, či sú alebo nie sú spoločníkmi viacerých obchodných spoločností.

Ustanovenie § 138 ods. 1 OSP však žiadnu takúto diferenciáciu podľa „kategórie účastníkov“ nestanovuje... v každom individuálnom prípade (t. j. aj u sťažovateľa) bolo potrebné posúdiť relevantné majetkové pomery...

V tejto súvislosti podporne na argumentáciu uvádzam Nález ÚS ČR zo dňa 31. 09. 2004, sp. zn.: IV. ÚS 289/03 (pozn.: fotokópiu prikladám), z ktorého tiež vyplýva, že z hľadiska posúdenia nároku na oslobodenie od súdnych poplatkov nemôže mať vplyv skutočnosť postavenie účastníkov podľa profesie, povolania.»

V sťažnosti sťažovateľ požadoval, aby ústavný súd rozhodol, že uznesením krajského súdu z 31. marca 2008 v časti, v ktorej bolo potvrdené uznesenie okresného súdu zo 16. apríla 2007 bolo porušené jeho základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, navrhol ústavnému súdu zrušiť uznesenie krajského súdu v uvedenej časti a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, ako aj priznať mu úhradu trov konania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh prerokuje bez prítomnosti sťažovateľa a zisťuje, či sťažnosť spĺňa zákonom predpísané náležitosti a či nie sú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Z § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu možno o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán (všeobecný súd) porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takú možnosť reálne nepripúšťajú. Za zjavne neopodstatnenú možno považovať takú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, IV. ÚS 16/04, I. ÚS 27/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, I. ÚS 25/05, I. ÚS 74/05, IV. ÚS 55/05, I. ÚS 158/05, I. ÚS 213/05, IV. ÚS 288/05).

V súlade s uvedenými zásadami ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a skúmal, či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona.

Sťažovateľ namietal porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu z 31. marca 2008 v časti, v ktorej ním bolo v odvolacom konaní v celom rozsahu potvrdené uznesenie okresného súdu zo 16. apríla 2007, ktorým sťažovateľovi nebolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že predmetom posudzovaného súdneho konania je sťažovateľom uplatnený nárok na ochranu osobnosti a priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v sume 10 000 000 Sk.

Podľa sťažovateľa krajský súd vo svojom uznesení z 31. marca 2008 ústavne nekonformným spôsobom aplikoval ustanovenie § 138 ods. 1 OSP pri posudzovaní existencie dôvodov na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov sťažovateľovi. Sťažovateľ vytýkal krajskému súdu, že v danom prípade neboli objektívne posudzované jeho skutočné osobné a majetkové pomery a k nepriznaniu oslobodenia (resp. k potvrdeniu uznesenia okresného súdu zo 16. apríla 2007) došlo na základe skutočnosti, že sťažovateľ sa podieľa na podnikaní (ako spoločník a člen dozornej rady obchodných spoločností), pričom sa neprihliadlo na to, že „*či ide o spoločnosti mŕtve, resp. živé, bez ohľadu či reálne vykonávajú, resp. nevykonávajú podnikateľskú činnosť*“. Sťažovateľ nesúhlasil so záverom krajského súdu, podľa ktorého neúspešnosť podnikania podnikateľa je podnikateľským rizikom a nemôže byť dôvodom na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00 *mutatis mutandis* II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotnými rozhodnutiami došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmavania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody

(I. ÚS 13/00 mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom uznesenia krajského súdu z 31. marca 2008 uvádza, že krajský súd sa vysporiadal so všetkými námietkami sťažovateľa uvedenými v jeho odvolaní. Rozhodnutie krajského súdu z 31. marca 2008 nie je podľa názoru ústavného súdu arbitrárne. Nevyhovenie odvolacím dôvodom, a ani vyslovenie iného právneho názoru, s ktorým sa sťažovateľ nestotožňuje, nemožno považovať za odmietnutie spravodlivosti a nemôže viesť k záveru o porušení práva na súdnu ochranu podľa označeného článku ústavy (m. m. IV. ÚS 189/07).

Krajský súd svoje závery v uznesení z 31. marca 2008 relevantne zdôvodnil, keď uviedol:

„V danom prípade neboli súdu preukázané dostatočné podmienky pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov na strane navrhovateľa, ktorý sa zúčastňuje na podnikaní viacerých podnikateľských subjektov – obchodných spoločností, ktorá skutočnosť má za následok vždy nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov v zmysle ust. § 138 ods. 1 O. s. p..

Ani v prípade preukázania účtovnej straty právnickej osoby, resp. insolventnosti právnickej osoby nie sú ešte bez ďalšieho splnené predpoklady ust. § 138 ods. 1 O. s. p., keď právnická osoba ako podnikateľský subjekt vstupuje do oblasti vzťahov, ktoré nevyhnutne so sebou nesú riziko neúspechu, strát a ďalších nepriaznivých dôsledkov.

U všetkých podnikateľských subjektov je potrebné pri rozhodovaní o oslobodení od súdnych poplatkov a pri posudzovaní predpokladov pre toto rozlišovať, či nepriaznivá situácia podnikateľa resp. osoby zúčastňujúcej sa na podnikaní vychádza z jeho podnikateľskej činnosti a nie je pritom dôležité, či podnikateľ pri tejto činnosti postupoval riadne a dostal sa do nepriaznivej situácie vplyvom zhody okolností alebo postupoval nezodpovedne a sám si svoju situáciu zaviniť, pretože toto všetko je potrebné zahrnúť pod pojem podnikateľského rizika. Dôsledky tohto rizika nemožno prenášať formou úľav

z poplatkovej povinnosti na štát, pretože takto by okrem iného boli neúspešní podnikatelia zvýhodňovaní pred podnikateľmi úspešnými.

Podmienky pre aplikáciu ust. § 138 ods. 1 O. s. p. by boli teda osvedčené len v prípadoch, ak sa podnikateľ ocitol v komplikovaných pomeroch z dôvodov nesúvisiacich s podnikaním, najmä v prípade neodvratiteľných živelných udalostí alebo iných prípadov vyššej moci.“

Ústavný súd dodáva, že mu neprináleží prehodnocovať právne závery krajského súdu, ktorý objektívnu zodpovednosť podnikateľa za znášanie podnikateľského rizika vťahuje aj na osoby zúčastňujúce sa na podnikaní iných subjektov, pretože tieto závery nemožno charakterizovať ako rozporné s ustanovením § 138 ods. 1 OSP.

Účasťou na podnikaní inej osoby (ako spoločník obchodnej spoločnosti) sa spoločník sám rozhodol pre takúto formu nakladania so svojím majetkom a zárobkovú činnosť. Z tohto priamo vyplýva, že spoločník znáša aj riziko neúspešnosti takejto formy nakladania s majetkom a takejto zárobkovej činnosti, ktoré môže byť zapríčinené či už výkonom rozhodovacej pôsobnosti spoločníka o chode spoločnosti alebo objektívnymi okolnosťami. Vzhľadom na uvedené nemožno považovať za arbitrárny záver krajského súdu, podľa ktorého spoločník spoločnosti obdobne znáša dôsledky podnikateľského rizika vo vzťahu k splneniu predpokladov na oslobodenie od súdnych poplatkov, ako by sám vykonával podnikateľskú činnosť.

Ústavný súd sa vzhľadom na uvedené skutočnosti nedomnieva, že by v označenom konaní nebola zo strany krajského súdu sťažovateľovi poskytnutá súdna ochrana ústavne konformným spôsobom, preto podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol jeho sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú.

Ústavný súd poznamenáva, že povinnosť zaplatiť súdny poplatok nemožno v princípe podriadiť pod „spory o občianskych právach a záväzkoch“ podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako sú tieto spory interpretované Európskym súdom pre ľudské práva, preto

priame uplatnenie záruk práva na spravodlivý proces, ktoré tento článok ustanovuje, tu neprichádza do úvahy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. októbra 2008